

Zdenka Semlič Rajh: *Sejni zapisniki občinskega odbora Mestne občine Maribor 1853–1863* (Kritična objava arhivskih dokumentov)

Maribor: Pokrajinski arhiv Maribor 2015–2018, zbirka *Gradivo za zgodovino Maribora* XL–XLIII, 108, 180, 228 in 207 strani

Serija *Gradivo za zgodovino Maribora* (dalje GZM) se je do devetintridesetega zvezka posvečala predvsem starejšemu gradivu (v njej so bile na primer doslej objavljene listine, dokumenti iz mariborske mestne knjige, gradivo za čas od 1526–1748, gradivo mariborskih cehov, mestne obračunske knjige, gradivo mariborske župnije sv. Janeza Krstnika (krstne, poročne in mrliške knjige), gradivo reformacije in protireformacije ter gradivo evangeličanske postojanke pri gradu Betnava v Mariboru, pričujoči zvezki XL–XLIII pa se posvečajo zapisnikom sej občinskega odbora Mestne občine Maribor in predstavljajo začetek serije, v kateri bodo predstavljeni zapisniki od leta 1853 do 1941. Objava zapisnikov je na nek način logično nadaljevanje do sedaj objavljenih virov, saj predstavljajo izjemno bogat in pomemben zgodovinski vir za preučevanje zgodovine in delovanja uprave v mestu Maribor v času od druge polovice 19. stoletja pa vse do leta 1941.

V XL. zvezku je objavljenih 23 zapisnikov iz obdobja od 18. 2. 1853 do 7. 11. 1856. Zapisniki se po obsegu zelo razlikujejo, saj imajo nekateri zgolj dve strani, nekateri pa preko deset. Nekateri zapisniki vsebujejo priloge, del pa jih je tudi pečatenih s suhim pečatom. Za izdelavo sejnih zapisnikov je bil odgovoren sekretar, ki ga je izvolil mestni svet, zapisnik pa so poleg predsednika podpisali vsi na seji prisotni člani mestnega sveta in zapisnikar. XLI. zvezek prinaša 34 sejnih zapisnikov za čas od 5. 1. 1857 do 9. 12. 1859, ki so sestavljeni po dveh glavnih vzorcih. V prvih je v uvodu najprej naveden celoten dnevni red, nato pa s sklicem na posamezno številko točke sledijo sklepi. V drugem primeru so točke dnevnega reda kar sproti dopolnjene z ustreznimi sklepi. Z XLII. zvezkom, v katerem najdemo 35 sejnih zapisnikov iz časa med januarjem 1860 in decembrom 1861, se končuje dolgotrajno obdobje konstituiranja moderne občinske uprave, ki z izvolitvijo župana Andreasa Tappeinerja naposled stopi na pot politične in družbene afirmacije. Leto 1861 je bilo za mariborsko mestno upravo pomembno iz več razlogov: Maja 1861 je sprejela predlog dr. Ferdinanda Dominkuscha, ki se je zavzel za sklicevanje sej v točno določenih časovnih obdobjih, skrbno pripravo dnevnega reda in javnost dela občinskega odbora, kar so nameravali zagotoviti z neposrednim spremljanjem in pripravo kratkih obvestil o poteku in vsebini vsakokratne seje (z objavo v deželnem časopisu). Junija 1861 je bil izdelan popis vsega premoženja Občine Maribor (nepremičnin, premičnin in kapitala, s katerim je razpolagala občina).

V (doslej) zadnjem (XLIII.) zvezku, ki prinaša 31 sejnih zapisnikov iz časa med januarjem 1862 in decembrom 1863, spremljamo prizadevanja za pridobitev mestnega statuta (tega leta so pripravili osnutek zanj), s katerim bi Maribor, ki ni želel biti zgolj podaljšana roka okrajnega urada, pridobil razširjen lastni in preneseni delokrog. Mariborčani so se v začetku leta 1863 pripravljali na sprejem novega lavantinskega škofa Jakoba Maksimiljana Stepišnika, ukvarjali pa so se tudi s pripravo novega požarnega reda. Novembra 1863 so na zahtevo Josefa Zahna (vodje arhiva v graškem Joanneumu) v Gradec predali preko trideset listin, knjig in drugega arhivskega gradiva Mestne občine Maribor, za katero pa je občina obdržala pravico do prostega dostopa in vpogleda v gradivo ter do izdelave prepisov.

Mariborski mestni očetje so se na sejah občinskega odbora največ ukvarjali z obrtnimi in kadrovskimi zadevami (z zasedbo delovnih mest v mestni upravi, plačami oziroma njihovim povišanjem), s financami (financiranjem občinske uprave in mestnim proračunom), dodeljevanjem občinskih podpor, poročnimi

dovoljenji, prošnjami za sprejem v špital ter šolstvom (plačevanjem učiteljev). Prav tako so se dotaknili komunalnih zadev, kot je npr. osvetljava mesta, gospodarskih zadev (najemnine in zakupi), ureditve dodatne lekarne v mestu, ustanovitve občinske hranilnice in cele vrste drugih zadev.

Objavljeni zapisniki v takšni obliki še niso bili predstavljeni, čeprav so sejni zapisniki Občinskega odbora Mestne občine Maribor za preučevanje zgodovine Maribora nepogrešljivo arhivsko gradivo, ki pa je bilo zaradi dejstva, da je zapisano v nemščini in nemški kurenti oziroma nemški kurzivi, do sedaj relativno malo uporabljeno. Avtorici je pri transliteraciji priskočil na pomoč mag. Boštjan Zajšek.

Prvi štirje zvezki sledijo ideji znanstveno-kritične objave zapisnikov kot zgodovinskih virov in ohranjajo v XXXVII. zvezku GZM prvič predstavljeno posodobitev izdaje v skladu z modernimi principi objav zgodovinskih virov in popisovanja arhivskega gradiva po mednarodnih standardih za popisovanje.

Vsak zvezek poleg kritične objave zapisnikov vsebuje še zgodovinski oris periode, opombe, krajšave, povzetka v nemščini in angleščini, seznam virov in literature ter imensko kazalo.

Avtorica dr. Zdenka Semlič Rajh se je z zastavljenim projektom vsekakor lotila ambicioznega in hvalevrednega podviga, ki ji ga bo ob izpričani predanosti in strokovnosti ter z nesebično pomočjo ljudi, ki so jo podpirali doslej, zagotovo uspelo pripeljati do konca.

Aleksander Žižek

Irene Kubiska Scharl in Michel Pözl: *Das Ringen um Reformen. Der Wiener Hof und sein Personal im Wandel (1766–1792). Mitteilungen des österreichischen Staatsarchivs*

Wien: Österreichisches Staatsarchiv, Generaldirektion, 2018, 756 strani

Preteklo leto je pri avstrijskem državnem arhivu na Dunaju izšla že 60. številka revije *Mitteilungen des österreichischen Staatsarchivs*. To aktualno številko sta pripravila Irene Kubiska Scharl in Michel Pözl in jo naslovila *Das Ringen um Reformen. Der Wiener Hof und sein Personal im Wandel (1766–1792)*. Avtorja sta svoja spoznanja na podlagi raziskav arhivskega gradiva zapisala na kar 756 straneh, kolikor jih ima publikacija skupaj z imenskim in krajevnim kazalom. Monumentalnost revije se odraža v enajstih poglavjih, v katerih avtorja podrobno obravnavata problematiko delovanja dunajskega dvora v času reform cesarice Marije Terezije in njenega sina Jožefa II.

V prvem, uvodnem poglavju je avtorica razložila pomen tako imenovanega razsvetljenega absolutizma in reform, ki so bile izvedene v tem času. Dotaknila se je tudi aktualnega stanja raziskanosti tega področja. Pri tem je opozorila na zelo dobro raziskanost obdobja terezijanskih in jožefinskih reform, še posebej reform na področju uprave, šolstva in delovanja rimskokatoliške cerkve. Kljub dobri raziskanosti pa avtorica ugotavlja pomanjkanje raziskav reform, ki sta jih Marija Terezija in njen sin Jožef II. izvedla z namenom reformirati delovanje dunajskega dvora. V drugem poglavju obravnava vprašanje soregentstva za časa vladanja cesarice Marije Terezije. Najprej se posveti obdobju soregentstva njenega moža Franca Štefana med letoma 1740 in 1765. Zatem primerja to soregentstvo s soregentstvom njenega sina Jožefa II. in pri tem opozori na podobnosti in razlike med obema na področju delovanja dvornih uradov. Nazorno prikaže spremembe, ki so se zgodile pri organizaciji in delovanju dvornih uradov med letoma 1740 in 1765. Ista avtorica se v tretjem poglavju osredotoča na upravne